

El llenguatge

La madrastra

9/VII/1980

Rebutjant el que deuen creure, sens dubte, uns castellanismes, són molts els qui se serveixen habitualment de les formes «parastre» i «marastra», com si fossin els derivats normals de pare i mare. Però les formes correctes d'aquests noms, en català, són ben bé padrastra i madrastra, anàlogues a les del castellà, sense, però, que en provinguin. Tant les unes com les altres —les del català i les del castellà— són el que hom anomena pseudoderivats, és a dir, termes procedents de mots llatins ja derivats, formats amb un sufix de valor despectiu. Per tant, padrastra i madrastra —que en el parlar rossellonès revesteixen les formes pairastre i mairastra— són mots legitimament catalans, malgrat l'aparent supeditació a les formes del castellà, ja que podrien passar per derivats de «padre» i «madre». No sempre la pronunciació d'aquests mots correspon exactament a llur ortografia, que manté les dues *rr* líquides, una de les quals és corrent que sigui eliminada en l'expressió oral, a causa d'un fenomen corrent de dissimilació, anàleg al que té lloc en un mot com arbre, pronunciat generalment «abre», o com frustrar, pronunciat sovint «fustrar» o «frustar». El mateix Fabra, a la seva gramàtica pòstuma (Teide, 1956), al capítol de la formació de mots, indica padrastra i madrastra, en contradicció amb l'ortografia fixada en el seu Diccionari, extrem que, per tant, exigiria una revisió autoritzada.

Uns casos diferents de padrastra i madrastra són fillastre i germanastre (femení: fillastra i germanastra), que són vers derivats de fill i de germà, és a dir, mots de formació catalana i no procedents del llatí com els anteriors. Notem que amb el mateix sufix que fillastre i germanastre hem format altres derivats com poetastre, politicsastre, criticastre i gramaticastre, tots els quals conserven planament el valor despectiu del sufix.

Quant a germanastre, observem que el mot és definit pel Diccionari Fabra amb els termes «persona que és filla del mateix pare o de la mateixa mare», definició restrictiva que exclou, per exemple, les envejoses germanastres de la Ventafocs, que eren filles del primer matrimoni de la segona muller del seu pare. Els escau, en canvi, la denominació, segons la definició més ampla de la Gran Enciclopèdia Catalana: «fill d'un dels dos cònjuges respecte al fill de l'altre».

Albert Jane